

סוף זמן קרי"ש

עש"ק שלח
8:35

עש"ק קרח 8:37

מאז דלא קרי קרש בעונתה
בגדו הוא כל הווא יומא
(הוי"ק פליק ספר)

בי"ה

מבן עניינות התאחדותנו

י"ז ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה
פרשת שלח
מס' גיטין פנ"ה:
פרשת קרח
מס' גיטין פו. עד פח.

תנ"א (אז מן עילתה רב"י נחוראי)
(אז אה אב"ק לנשיאותנו אין אידעניע וויסער)
חבר"ה רבינו שליט"א בסיוע סג"ק קייזשין

י"ז סיון תשס"ה

ש"ח

שעה י' גיליון ל"ג (תכ"ד)

למדו ממשה רבינו

ש"ח לך. לדעתך אני איני מצוה לך וכו', וי"ל הכונה דהנה ב"פ כי תשא (שמות ל"ב) כתוב וירא את העגל ומחולות ושלך מידו את הלוהות, והקשה במדרש מדוע השליך עתה בשעה שראה בעינוי הוולא הקב"ה אמר לו מקום שירא של עשו את העגל ומדוע לא השליך את הלוהות, ותי' במדרש דרצה משה להראות שאין להאמין רק מה שראה בעיניו עיי"ש, ואי"ל הוולא ישראל רצו לשלוח מרגלים לראות את הארץ מה הוא אף שהקב"ה אמר להם כבר שהוא ארץ טובה, משום שמשמשה רבינו למדו כל שהוא לא שירב את הלוהות עד שראה בעיניו אפ"י שכבר אמר לו הקב"ה שירא של חטאו ועשו להם את העגל והכל כדי להראות רמו שלא להאמין רק מה שראה בעיניו, ולכך גם הנה עשו כן אף שהקב"ה הבטיח להם שהארץ טובה מי"מ בקשו לשלוח מרגלים. ח"ש הקב"ה למשה שלך לך לראות ר"ל לדעתו אין כן שום טרף מצוה לשלוח מרגלים כי צריכים לטמון על דברי שהבטחתי להם כי ארץ טובה היא אך לדעתך דאתה אומר דאין להאמין רק בראיה לכך אם תרצה שלח מרגלים על כוונה זו.

אמר שפר

חושש לכבוד רבו

ויקרא משה להושיע בן נון יהושיע. בתר"י וכו' חמא משה ענתנותיה קרא משה להושיע בן נון יהושיע, היינו, שהיה משה ירא פן טיה ב"ענ אורז המרגלים, לפי ששמע נבואת אלדד ומידד ששלח משה, והוא לא יהוש כלל להגדולה המתוקנת לו במות משה שימלא מקומו, כי עניו גדול היה ואין כבוד נחשב בעיניו למאוונה, ויהוש רק לחי רבו שעוד יזיה רבות בשנים, על כן הוצרך משה להתפלל עליו, ח"ש התרגום: וכו' חמא משה ענתנותיה קרא ליה יהושע להתפלל עליו י"ה וישתק מעצת מרגלים, כי לולא ענתנותו הגדולה לא היה חושש משה כלל שילכד במעצת המרגלים בידעו יראתו הצדקתו.

מדר"ש מבניעל ד"ע

אל המרוד על הצדיק

אך בדי' אל המרוד. בדי', קאי על הצדיקים הדבוקים תמיד בדי', בהם אל המרוד. ואתם אל תיראו מפני עם הארץ שיש ביניכם, שמורדים ח"ו, אל תיראו מהם.

דעת משה

החטא גורם מורא

אך בדי' אל המרוד ואתם אל תיראו. אחו"ל (ברכות טו). שאמר ר"י להאי תלמידא דמרתת חטאה את שנאמר פחדו בציון חטאים ב', ואפשר זה כיוון רש"י ו"ל אל המרוד ושובו אתם אל תיראו משא"כ אם המרוד הנה החטא גורם מורא על ראשם.

אר פני משה

והסר שטן מאחרינו

ולא תתורו אחר לבבכם וגו' אשר אתם זונגים אחריהם. נראה בזה דבאמת אתם מתבוללות היצו"ר להפיל את האדם בבאר שחת הוא שאחר שנבלע האדם בחטא ח"ו, מביא אל האדם מחשבות של יאוש ששוב אין לו תקנה ח"ו כדי שלא יעשה תשובה, ובאמת כל זה הוא חלק מהסתת היצר, כי מקרא מלא דיבר הכתוב "ישוב אל ה' ורחמנו", ועי"ז אנו מתפללים והסר שטן מלפנינו ומאחורינו, היינו שהשטן לא ישלוט בנו מעיקרא להחטינו ח"ו וזהו מלפנינו, ומאחורינו היינו שאפ"י אם חטא האדם ח"ו לא יוכל השטן להביא בלבו מחשבה שאין לו תקנה ח"ו, והוא שיכנס הכתוב לראות בתורה אחרי לבבכם וגו' אשר אתם זונגים אחריהם לשון עבר, כלומר שלא תלכו אחרי הסתת יצרם גם אחר שכבר זנו אחרי, כי גם

או בא להמית את נפש האדם ברעיונות של יאוש שאין לו תקנה, ומזהיר הכתוב שלא ישמע לו.

מאז עיי בהכנים - אסטראטא

סגולה מצות ציצית

ועשו להם ציצית על כנפיהם בגדיהם לדרתם. אפשר לומר בסייעתא דשמיא על פי הגמרא שבת (דף ל"ב) לחד מאן דאמר דבעין ציצית בניו של אדם מתים רחמנא ליעיל. ממילא נשמע מכח כל שכן דעל ידי קיום מצות ציצית בניו מתקיימו ומאריכין ימים ושנים מדוברו מדה טובה. וזה שאמר ועשו להם ציצית וגו' ועל ידי זה לדרתם "לדור תם" שיזכו לדור תם שיתקיימו בניו והיו שנותיהם תמימים. גם יש לומר כי העיקר לכובד לזרע קדש צדיקים ושלמים היא כפי תיקון וקדושת ברית המעור. והנה מצות ציצית הוא מסייע לתיקון וקדושת ברית המעור וכמובא במעשה מאורו אדם שזיהו וזיהו במצות ציצית (מנחות מו.), וזה שאמר ועשו להם ציצית וכו' לדרתם, על ידי זה יזכו לדור תם"נים צדיקים ותמימים.

ב"ה אשר

התורה - חייהם של ישראל

יש לפרש דברי רש"י ו"ל חייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא ירשוהו. ויתבאר עפ"י המכילתא פ' בשלח עה"פ ולא נתם אלקים דרך ארץ פלשתים, ח"ל, לא הביאנו הקב"ה דרך פשוטה לא"י אלא דרך המדבר אמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו ישראל לארץ מיד מחזיקים איש בשדרו ואיש בכרמו וזן בטלחין מן התורה אלא אקיפם במדבר מ' שנה שיהיו אוכלין מן ושותין מן באר והתורה נבללת בגופן, ע"כ. אכן כדי שתתקיים מחשבתו יתברך הוצרך הקב"ה לסבב עליהם עילה שבגללה יוצרכו להתעכב במדבר, בבחי' גורא עיללה על בני אדם, על כן נסחב עליהם ענין המרגלים שטובת בני ישראל ולכותם. כי ה' חפץ למען צדקן שתהיה התורה נבללת בגופן ולא תסור מלבבם לעולם. וזה היה ביאור דברי רש"י ו"ל אמר הקב"ה וכו' "חייהם" שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא ירשוהו, פירוש בעבור התורה שהיא "חייהם" של ישראל כי הם חיינו ואורך ימינו אני נותן להם מקום לטעות.

דברי רש"י

לשמע קול חכמי הדור

אך בה' אל המרוד ואתם אל תיראו את עם הארץ. ונראה על פי מה שדרשו ח"ל במכילתא (פרשת בשלח פ"ו) ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אם במשה האמינו קל וחומר בה', ללמדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם, כיוצא בזה אומר (במדבר כא ה) וידבר העם באלהים ובמשה, אם באלהים דברו קל וחומר במשה, אלא בא ללמדך שכל מי שמדבר במשה כאילו מדבר במי שאמר והיה העולם, ואמנם כן דרכם של הרשעים בכל דור ודור, באשר יבקשו להדיח את ישראל מדרך התורה, זה דרכם כסל' למו למרוד בחכמי ישראל וצדיקי הדור, ובקרבם שיימו ארבע לפרוץ עול תורה ומצות ולכפור במי שאמר והיה העולם, ואשר על כן צריכים שיתמיד לזהור ולהשמר מלהלכד במצודתם, ולשמעו בכל עת תמיד לקול חכמי הדור ולעשות ככל התורה אשר יורו אותם, ואי יזכו נבון לבם בטוה שיזכו להתקיים בדרך התורה ואמונתו והטהרה. ולכן באו יהושע וכלו וזוהיו את כל עדת בני ישראל אך בה' אל המרוד, כלומר אל תלכו שולל אחרי דברי המרגלים אשר הסיתו אתכם נגד משה ואהרן, כי עיקר כוונתם להוריד אתכם נגד ה' ותורתו הקדושה, וכל מי שמדבר במשה כאילו מדבר במי שאמר והיה העולם.

כ"ה משה

אוצר הגנוז

ענינים נפלאים במצות ציצית הקיחה

א) כתב בספר יוסף אמוץ (לאזון קדוון מפרנקפורט בימי השליה הק) אות רמ"ז דאם דלפי הדין גרדומי ציצית כשרים, מי"מ כל בעל נפש תיכף כשיראה שום קלקול אפילו רק חוט אחד יהי' זרוי וזהר לתקנו תיכף ויקח משל בעצמו אם נתקלקל המלבוש שחולק בו לפני נבדדים רק בקצת היה ממחר לתקנו כל שכן במלבוש המיוחד למצוה רבה כזו לכבד בו מלכ' מלכי המלכים הקב"ה ע"כ, ואף דכתבו הפוסקים דאין להתיר ציציות מבגד אלא כדי ליתנם בטלית אחר, מי"מ כדי לעשות בו ציצית יותר יפים מותר לישל' והיה בנידון זה שנחסר מהליב חוטי'ן כמשי"כ להדיא במג"א שם סק"ג, וכ"כ במקור חיים (מהמאן בעל חת"י) שם, וכן הביא באשל אברהם בס"י זה בשם גדולי הדור ובשם הגה"ק מ"ה"מ מי"מ מרימנוב ז"ע דאם נחסר רק חוט אחד ונשאר רק לי"א חוטין נכון לעשות ציצית אחרים, אולם מצד דאם יש בחוט הליב' כדי עניבה גם ממת חסידות איצ' להחמיר די"ל דכל שנשאט מעט מחוט הליב' יש ר"כ די לגבי רמו מספר לי"ב, מי"מ מסיים דהחמיר גם בזה לא משתבש, ובספר לקוטי מהר"ם שיק (פ' ט"ז) תשא ותבא בשם הגדו"ק מו"ה יוסף סטאטשובי זלה"ה דהסגולה היא בציצית לשמור האדם מן העבירה כהוא מעשה דהובא במנחות ליכא רק כשהציצית שלמים בכל הליב' חוטי'ן, ואמר רמז ע"ז בדברי רש"י שם "לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר", דהיינו לא (כש"ש לי"א חוטי'ן בציצית) דברה תורה (שכשרים הם מדרת), אלא (כש"ש לי"ב חוטי'ן בציצית כמאן אלא) כנגד יצה"ר (אז איכא ביה גם סגולה לשמור ולציון מהיצו"ר), וד"ה"ל.

ב) כתב במדרש פנחס (פרס כ) בענין עשיית קשרית הציצית היה מקפיד הרה"ק מו"ה פנחס מאקרי"ז ז"ע שיהי' בלא הפסק דיבור, ולמנות בפה הכריכות על סדר ה' אוד, אח"כ מא' ע"ד ה', ובחוליה מא' ע"ד ז', ובחוליה השנייה מנה ח' ט' ו' ואח"כ מא' ע"ד ה', ובחוליה השלישית התחיל למנות מא' ע"ד יו"ו, ואח"כ מא' ע"ד ה', ובחוליה הרביעית מנה א, ואח"כ א' ע"ד ט', ואח"כ א' ע"ד ד', וכן נהג הה"ק מהמר"ם איש יוצקל דככתב בס' זכרון יהודה (דף ק"ח) - ומשי"כ ענין להפסיק בדיבור, ע"ל בפרט מנתח יצחק ח"ט סימן ח' אות ו' הענין בזה משום שרומזים לאחדות השם, עד כדי כך שחשבו איזה חכמים שיש בהתרת הכריכות משום מחיקת השם ח"ו כהובא בברכי יוסף, ואי"כ לשיטתם יש בקשירה ג"כ ענין על כתיבת השם ומבואר ב"ש פ"ה ע"ד ג' וכן האיסור של הפסק בשעת כתיבת השם, ואף דלדינא אין בזה משום מחיקת השם כמשי"כ בברכי יוסף שם ובשערי תשובה ש"ק כ"ד דרך גימטריא אין לחוש, וממילא אין בזה ג"כ משום כתיבת השם, מכל מקום י"ל דע"כ איכא בזה מדת חסידות עיי"ש, וכן מבואר בפרשת לב חיים (ח"א סימן י"ד) דמדת חסידות שלא להתיר הכריכות כדי שלא להפריד מספר השם הויה ב"ה. (מנהג ישראל חתום).

ג) באלה רבה (הלכות ציצית) כתב מנהג ששקורא פרשת ציצית להעביר הציצית על עינו, כי המעביד אות על עינו מוטבט שלא יבוא לידי סימוי עינים, וזה הפירוש של הפוסק "ויהיה לכם לציצית" דקשה פשיטא דחוטין ע"ה לציצית, אלא הכי קאמר שישאל לכם להסתכלות, כי ציצית מלשון הסתכלות מלשון הכתוב מציון מן החורכים. גם הוא טוב להשגה גדולה ומביא לידי יראה, כי ראה אותיות יראה. גם הסתכלות בכנף של ציצית טוב להסיר הכעס, כי כנף גימטריא נעטס.

ד) במהרי"ל כתב שציציות שנפסקו יניחם בתוך הספר. אכן במוד וקציעה להעבי"ן (ארה סכ"א) כתב שכונת מהמרי"ל להניח בתוך הספר לשמש בו כסימן לדעת היכן עומד, דבזה חזר ומעלה אוזון לתשימש מצוה, אבל אין הכוונה להצניען סתם בתוך הספר, שהרי כיון דקיי"ל שגודקין אסור להניחן בספר שלא לצורך, שנעשה הספר משמש להם בתהם.

ה) חסידים ואנשי מעשה מדקדקין להוליק הכיס דטרית בעצמם, ובדרכי חיים ושלום אף כי בהשמיכות שהה"ק המנ"י"א אמר טעם בתוך הספר לשמש בו כסימן לדעת היכן עומד, דבזה חזר ומעלה אוזון לתשימש מצוה, אבל אין הכוונה להצניען סתם בתוך הספר, שהרי כיון דקיי"ל שגודקין אסור להניחן בספר שלא לצורך, שנעשה הספר משמש להם בתהם.

במנהגי מדר"י"א קריח כ"ה שצ"ע י"ז עוד נמכחה מקומות.

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד מו"ה אברהם יודא ראזענבערג הי"ו לרגל שמחת נשואי בתו עב"ג הבה"ח יודא ווערצבערגער נ"י

ידוע היה כאחד המיוחד ביראת צדקתו, שאבריו הוו דא לרא נקשן מיראתו פן יעבור על חשש איסור קל. עד שנתכנה ע"י אביו מרן "הכתב סופר" זצ"ל, כשהיה עדיין בצעירותו וראשית דרכו, "שמעון בני חסיד". ובערי ארץ אונטרין היה ידוע בכינוי "שמעון הצדיק".

כל מצוה היה חותר לקיימה בכל השלימות עם כל דקדוקיה והידוריה – אך לא כאדם המתחסד במצוה אחת, וכדי לקיימה דורס בדרך הילוכו על כמה וכמה מצוות אחרות, שבין אדם למקום ושבין אדם לבתו – אי לכך לא ידע לבו מנוח ומרגוע. רגשי הצדקות שגדשו את לבו, עלו לחרי מוהו, לחשוב מחשבות בעצה, איך לכון את הליכותיו שיהיו מדודים ושקולים, לצד ההידורים והחומרות. וכך לפני כל תזוזה והנעת אבר היה נמלך בד' חלקי השו"ע. לכל פעולה ועשייה היה צריך למצוא מקור בהלכה, איזה היא הדרך הנאותה ללכת בה, ואף אם הדבר הוא ענין שבחסידות וחומרא גרידא, לפי דרכו ושיטתו אין לך דבר שלא יתפרש בדברי הש"ס או הפוסקים להדיא, גם בענינים דרגילי אינשי לומר "דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד" הוא לא כן עמדו, אלא יורד הוא לשדה היער לחפש ולמצוא בין סך עצי היער את השביל והדרך הנכונה.

מן המפורסמות היו חומרותיו המופלגים דיני שבת, והיו אף הנהגות שהקפיד שאחרים לא ינהגו אחריו, ואולם גם במה שהחמיר או חשש להחמיר מצד הדין יש בהם משום חידוש. בתשובה אחת הוא כותב: "נלענ"ד פשוט, דסכין שהשחיו בערב שבת דאסור לחתוך בו בפעם הראשונה בשבת, עד אחר שחתכו בו כמה פעמים בחול, כי ידוע שעל ידי ההשחיה אינו טוב כל כך לחתוך עד שמחליקין אותו, ועל ידי החיתוך נעשה הסכין חלק והוא גמר מלאכה, ומכה בפטיש, והוא פסיק רישא דניחא ליה (סימן –) במקום אחר דן: בימי החורף שנושרים הרבה עלים מן האילנות, והאנשים הענוגים והאיסטניסים טוב להם ללכת על העלים דעל ידי זה לא ירגישו בהילוכם לחות הקרקע, האם כשנשר העלים בשבת מותר ללכת עליהם יען שהם מוקצים (סימן קנ"ה), ובסוף תשובתו הוכיח להחמיר.

בדומה לכך עלה ונסתפק: "לפי מה שרגילים שבמקום שיש טיט ורפש נותנים אבנות קטנות, ועל ידי ההילוך עליהם נדושים היטב בקרקע והוא כמו מרוצף, שמועיל שבשעת הגשמים נח לילך שם, דחייב על זה בשבת משום בונה, והוא פסיק רישא דניחא להו לכל הדורכים עליהם – חומרתו זו שהתפרסמה לראשונה במאסף התורני "וילקט יוסף", בשנת תר"ס, היתה גלים, כמה מרבני המדינה שלחו למערכת הני"ל נימוקיהם להיתר, אולם לא נתקבלו על לב רבינו שיצא במאמר נוסף ב"וילקט יוסף" לדחות דבריהם.

ושוב בשנת תרצ"ג לאחר שעברו ל"ח שנה ורבינו עדיין בספינקו, חוזר הוא שוב לפרסמו, והפעם מעל דפי המאסף "תל תלפיות" היוצא לאור במדינה, בן פ"ג שנים היה אז, כסתו מוטלת בין גדולי הדור, ורבינו שוטח שאלתו לרבים, כשאלו תלמיד לרב: "הורו נא רבותי, בדבר שאני מסופק זה הרבה שנים", גם הפעם התפתח ויכוח ער בין הרבנים, הגאב"ד דשארנא הרב זאב כהנא זצ"ל שלמד אף הוא זכות על המתירין, הוסיף בחתימת דבריו "ובזה תנוח דעתו דהאי סבא קדישא, והנח להם לישראל...".

עבודת התפלה

גם מן הראוי להזכיר מה שהיה מפורסם בזמנו כי היה עמודא דצלותהון דישראל – לתאר אפי

הילולא די צדיקים

הג"ר שמעון סופר הי"ד אב"ד ערלוי
כ"א סיון תש"ד

במקצת את ההרגשה הנפלאה והתרומומות הרוח של מי שזכה להיות נוכח בתפלתו, כל תיבה ותיבה מהתפלה מתחלתה ועד סופה היה מבטא בנעימה קדושה ובניגון מיוחד, וכל מי שהיה נוכח היה מרגיש ממש שעומד לפני בורא באימה ויראה ומסדר שבחיו ושופך שיחו בתחינה ותחנונים, איה המלים לתאר את קריאת "שמע ישראל" שאז היה מגיע להתפשטות הגשמיות ממש, והיה קורא פסוק ראשון בפנים בוערות שהשתנו לכמה גוונים. גם בשנותיו האחרונות כשכבר היה חלש קרא "שמע ישראל" בשאגת ארי שנשמע למרחוק, בכל תיבה ותיבה עשה בידיו תנועות אימויות.

כאשר באו רבנים גדולים וזקנים לבקר בהיכלו ולהסתופף בצילו, היי ניכר עליהם – כי בעמדם במחיצת רבינו בעת התפלה – שלא היה ביכלתם להתפלל כראוי מההתרגשות העצומה והרושם הגדול שעשה עליהם תפלותיו, ועמדו משתאים לשמוע אל הרנה והתפלה היוצאת מפי צדיק יסוד עלם בקדושה ובטהרה. בעל דעת סופר זצ"ל אמר: "שדי הי' לשמוע ממנו ברכת שהכל נהיה בדברו בלבד, כדי להתעורר בתשובה – בזמן שהיה בעיר וויען, ועשו מנין מיוחד לתפלת ערבית בדירתו, וגם הגאון רבי מאיר אריק בעל האמרי יוסף זצ"ל אב"ד טארנא התפלל עמו – האמנם שהיה ניכר שמתאמץ למהר תפלתו כדי שלא להכביד על הקהל הנכבד – ניגש הגאון בעל אמרי יוסף אחרי התפלה ואמר לו: "הרב מערלויא גם עד עתה אהבתיו אהבת נפש, אבל אחרי שזכית עתה להתפלל עמו ביחד תפלת ערבית, ניתוסף אצלי אהבה על אהבתו".

הגאון רבי מיכאל דוב ווייסמאנדעל זצ"ל ראש ישיבת נייטרא, פ"א בא לכמה ימים לערלויא להסתופף בצלו, וכידוע האריך מאד בתפלת שמו"ע, והגאון הני"ל גמר כבר את השמו"ע ועמד סמוך לו ושמע כשאמר "סלח לנו אבינו כי חטאנו וכו'", ואמר: "שעשה עליו רושם אדיר שלא ישכח אותו לעולם, באיזה הכנעה ורוח נשברה אמר מילים אלו, שאינה מצויה אפי' בבעל תשובה שעבר על כל התורה".

סיפורים

פעם אחת היה הגאון ר' שמעון סופר זצ"ל אבד"ק ערלוי אצל הרה"ק הדברי חיים מצאנו זצ"ל על סעודת ראש חודש, וכיבדו הרה"ק מצאנו זצ"ל בברכת המזון, ותמחו החסידים על זה, דעל אף שהיה בנו של הכתב סופר זצ"ל, אבל עדיין היה בחור, אמר הרה"ק מצאנו, ער וועט זיין דער אונגארישער בעל שם.

הגאון מערלוי זצ"ל סיפר, כשבאתי לעיר ערלוי לשמש שם ברבנות (היה אז אברך בשנות השלושים) התעניינתי אודות מצב הכשרות בעיר, והנה בערלוי היו כרמים הרבה של ענבים, ואנשים התפרנסו ממכירת יין, וגם אנשים שנתפרנסו בעיקר מדברים אחרים, היה להם פרנסה מן הצד ממכירת יין, והי

שם עורך דין אחד שלא היה שומר שבת וגם הוא נתפרנס ממכירת יין, ומכר את יינו בתור יין כשר לעיירות אחרות, ונדע לי שיינו אינו כשר, פירסמתי ע"י קול קורא שיין של איש זה אינו כשר.

כשנדע הדבר להעורך דין, כתב בעתונים שבא איזה איש פאנאטי (א פאנאטישער מענטש) ומקלקל הפרנסות, אבל אנכי לא נבהלתי מזה [אך בין נישט געווארן דערשראקן] ופירסמתי בעתונים שינו אינו כשר, הגיעו אלי ראש הקהל וטובי העיר, וביקשו ממני שלא אפריע להעורך דין דהרי הרב הוא עורך דין ויכול למסור את הרב להשלטונות, אמרתי להם בתמהון, איך וועל שווייגן ווען ס'איז נוגע כבוד שמים! ביקשו ממני שאמתין כמה חדשים, ולא תיכף כשבאתי לעיר, אמרתי להם, איך וועל ווארטן! והמשכתי במחאתי.

פעם אמרו לו שהעורך דין עומד לכתוב מכתב לבית משפט גבוה (העכטער געריכט) שהגיע למדינה זו איש פאנאטי ומקלקל פרנסות, והוא אזרח מדינת טשעכיי. אמרתי, עטף וועסט זען אז די האנט וואס וועט שרייבן וועט האבן א מפלה (ואפשר לא אמר מפלה, אלא לשון כזה), וכן היה, כשכתב העורך דין המכתב דקר את אצבעו בברזל העט ומוזה נרעל כל דמו (פאראפטעט) והלך לרופא, ואמר לו הרופא שכל דמו נרעל ולא יוכל לחיות. בני משפחתו הבינו שמתמא בא לו זה משום שרצה לכתוב מכתב הני"ל, ובאו אלי וביקשו ממני מחילה, אמרתי להם שיקבל על עצמו שמהיום והלאה לא ימכור יין, ואחר כך אמרתי, לעבן וועט ער בלייבן, אבער די האנט מוז גיין, וכך היה שנתרפא מחליו ונשאר בחיים, אבל הוצרכו להסיר חלק מידו (שיח זקנים ח"ה).

הגאון ר' שמעון סופר מערלוי זצ"ל היה בזיווג ראשון חתן הרה"ח הנגיד הנכבד ר' יצחקל פריד ע"ה שגר בקליינווארדיין. וסיפר לי איש אחד מקליינווארדיין, שחותרו ר' יצחקל הבטיח לחתנו, סכום רב לנדן, אבל אחר החתונה לא רצה ליתן לו את הנדן מפחד שמא יפור את המעות, אמר לו, שמוכרח ליתן לו הנדן שהבטיח לו, ואם לא יתן לו, יזמין אותו לדין תורה, נתן לו חותנו את הנדן, ולבסוף חילק את כל מעותיו לצדקה.

כשגר הגאון מערלוי זצ"ל בקליינווארדיין, נסעה קבוצה חסידים להרה"ק מצאנו זצ"ל על חג השבועות. כשראה הרה"ק שנוסעים, שאל אותם לאן נוסעים, וענו שנוסעים לצאנו. אמר להם, לצאנו? תמסרו דרישת שלום להרה"ק מצאנו. הם חשבוהו למשוגע, אברך רך בשנים שולח דרישת שלום להרה"ק מצאנו, ונסעו ולרכס.

כשהגיע לצאנו ונכנסו לקבל שלום מהרה"ק מצאנו, שאל אותם הרה"ק מאיפה אתם, ענו שהם מקליינווארדיין. שאל אותם הרה"ק, מה הבאתם לי? [וואס האסט עטף מיר געברענגט?]. הם לא הבינו את שאלת הרה"ק מצאנו, ואמרו, באנו להרבי על חג השבועות, והרה"ק שאל אותם עוד הפעם, מה הבאתם לי? וכן חזר הדבר כמה פעמים. אחר כך יצאו מחדר הרה"ק, ונשאר איש אחד מהקבוצה, וסיפר להרה"ק, כשנסענו, רץ אחרי אברך אחד ואמר לנו שנמסור דרישת שלום להרבי. אמר לו הרה"ק, מדוע לא הגדתם לי? התחננתי אליכם שתגידו לי מה הבאתם לי [וואס האט עטף מיר נישט געזאגט?]. איך האב מ'ך געבעטן צו ענק, איך בעט מ'ך, זאגסט מיר, וואס האט עטף מיר געברענגט]. (שיח זקנים).

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

וייעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה, פירש"י ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ונלאו כל חכמי לב למצוא ביאור מפני מה הוצרך הכתוב להשמיענו שאהרן קדוש ה' לא שינה ממאמר הקב"ה.

ב וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרח מקשה הוא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה, ופירש"י כמראה, כתבנית אשר הראהו בהר.

ויתבאר דהנה יש מחלוקת בין המגיד מקאזניץ זללה"ה ובין הרבי מלובלין זללה"ה בענין בקשת הצדיק מהש"ת, שהמגיד מקאזניץ אמר שבתחלה צריך הצדיק לבקש מהש"ת על רוחניות ואח"כ יבקש על גשמיות, ושיטת הרבי מלובלין זללה"ה להיפוך שבתחלה יבקש על גשמיות ועל ידי זה יוכל לבא לידי רוחניות, כי לא יוכל אדם לבא לידי רוחניות אם לא יהיה קודם גשמיות כמובן. ועל פי זה מתאמרא משמיה דהרה"ק המגיד מטריסק זללה"ה (הובא בילקוט מאורי אור לשבועות) על פלוגתא בית שמאי ובית הלל (חגיגה יב.) דבית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה, ובית הלל אומרים ארץ נבראת תחלה. הכוונה דבית שמאי ס"ל שבתחלה צריך האדם לבקש על רוחניות, ואח"כ הארץ, כלומר אח"כ יתפלל על האדם לבקש מתחלה על גשמיות וממילא יבא על ידי זה גם לרוחניות, כי על ידי גשמיות יכולים לבא לידי רוחניות, עכ"ד.

וי"פ בזה מה שכתב רש"י ז"ל (ר"פ בראשית) בתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. והכוונה כי מתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, שיהיה בראשית את השמים, היינו עניני רוחני, ואח"כ את הארץ עניני גשמי, וכשיטת המגיד מקאזניץ שבתחלה יבקש הצדיק מהש"ת על רוחניות ואח"כ יבקש על גשמיות, אך ראה שאין העולם מתקיים, כי ראיתי בני עליה והמה מועטין שיזכו להתנהג בדרך זה, על כן הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, כשיטת הרבי מלובלין שבתחלה יבקש על גשמיות ועל ידי זה יוכל לבא לידי רוחניות, והיינו דכתיב ביום עשות הוי"ה אלהים, מדת הרחמים מצורף למדת הדין, ארץ ושמים, ארץ תחלה, היינו שיהיה שפע גדול בעניני גשמי, ואח"כ שמים, יהיה השפעה גדולה בעניני רוחני, ויוכלו לעסוק בתורה ובמצות בהרחבת הדעת.

ולפי זה יתכן לומר דבית שמאי דס"ל שמים נבראו תחלה, ובית הלל דס"ל ארץ נבראת תחלה, לשיטתייהו אזלי, כי מבואר בזוה"ק (פינחס דף רמה.) ששמאי היה מסטרא דיראה וגבורה, והלל מסטרא דחסד ואהבה. ועל כן שמאי שהוא מסטרא דגבורה ס"ל שמים נבראו תחלה, והקדים מדת הדין, שמקודם יעסוק האדם בתורה ואח"כ יושפע לו עניני גשמי, והלל שהוא מסטרא דחסד הקדים מדת הרחמים, דמקודם יושפע הקב"ה שפע רב בגשמיות, ואח"כ יעסקו בני ישראל בתורה ומצות.

ובלכתיו בדרך זה יש לפרש מה שברך יצחק אבינו את יעקב אבינו ויתן לך האלהים מטל השמים

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת בהעלותך שנת תשס"ה לפ"ק
נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, ולפי פשטותם הם כולם ברכות גשמיים ואין מקרא יוצא מידי פשוטו. אך במדרש רבה (פס"ו ס"ג) דרשוהו על עניני רוחני, מטל השמים, זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה, דגן זו תלמוד, ותירוש זו אגדה. והענין בזה כי הברכה כוללת בתוכה הן ברכה בגשמיות והן ברכה ברוחניות, ולזה דרשו שם במדרש ויתן ויחזור ויתן, רמז לשני סוגי ברכות, על עניני גשמי ועל עניני רוחני, אך איני יודע איזה קודמת, ולזה יצחק אבינו בברכו את יעקב בנו אמר ראה ריח בני כריח שד"ה אשר ברכו הוי"ה, רמז על הקדמת מדת הרחמים למדת הדין, וכשיטת בית הלל דארץ נבראת תחלה. ועל זה ברכו ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ כפשוטו בברכה בגשמיות, שיזכו בני ישראל לשפע גדול בהרחבת הדעת ויהיה השפעות טובות בכל עניני גשמי, ויתן ויחזור ויתן, שאח"כ יהיה השפעה ברוחניות, מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה. ויצחק אבינו כבש דרך זה לבניו אחריו והכריע שמתחלה יושפע הקב"ה עניני גשמי ואח"כ עניני רוחני.

וע"ד רן זה יש לפרש נוסח החרוז ביום שב"ק, צמאה נפשי אל ה' ימלא שובע אסמי אל ההרים אשא עיני כהלל ולא כשמאי, ולדרכינו הכוונה כי נפשו של איש הישראלי צמאה ומשתוקקת אל הוי"ה, מדת הרחמים, ימלא שובע אסמי, שהקב"ה ישפיע השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, אל ההרים אשא עיני, אל תיקרי ההרים אלא ההורים, מה שברך יצחק אבינו את יעקב אבינו להקדים ברכות גשמיות לרוחניות, כהלל, דס"ל ארץ נבראת תחלה, ולא כשמאי, אלא יושפע לבני ישראל שפע טובה ופרנסה בריח ולא יחסר להם כל טוב למען יוכלו לישב על מי מנוחות ולעסוק בתורה ומצות מתוך הרחבת הדעת.

וי"פ הכתוב בפ' יתרו, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, ופירש"י כה תאמר, בלשון הזה וכסדר הזה, ודקדק א"ז זללה"ה בעצי חיים מהו כסדר הזה. וי"ל על פי מה שכתב בנועם אלימלך (פ' יתרו) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, במלת כה נרמז כל הברכות, כמ"ש (במדבר ו' כג) כה תברכו, (בראשית טו ה) כה יהיה זרעך, ולהיות שרוב העולם צריכין לפרנסה ושפע, לזה אמר בוראינו ית"ש כה תאמר לבית יעקב, אלו ההמון המכונים בשם יעקב תמשיך להם שפע ממדת כה אשר משם בא הברכה והשפע גשמי, ותגיד לבני ישראל, אלו הגדולים הנקראים בשם ישראל תמשיך להם אור העליון אהבה רבה ויראה בלבם, ותגיד"ד הוא לשון המשכה, תמשיך להם מעולמות עליונים מה שהם צריכים למדרגתם לעבודת השי"ת, עכ"ד. ובזה יתבאר דברי רש"י ז"ל שדקדק ואמר כסדר הזה, להשמיענו שכסדר הזה

הכתוב בפרשה, כה תאמר לבית יעקב שרמז על עניני גשמי, ואח"כ ותגיד לבני ישראל שרמז על עניני רוחני, כסדר הזה יושפע לנו הקב"ה תחלה כל צרכי גשמי בריאות ונחת והרחבת הדעת ופרנסה בשפע, ואח"כ יתמידו בני ישראל בתורה ומצות ומעשים טובים.

והנה כתב החיד"א בפני דוד בפרשתן, אל מול פני המנורה, היינו נוכח השלחן, ע"ש. וא"ז זללה"ה בקדושת יום טוב בפרשתן כתב ביתר ביאור, על פי מה שאמרו חז"ל (בבא בתרא כה:) הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימנך שולחן בצפון ומנורה בדרום. כי הרוצה להחכים בחכמת התורה צריך גם כן לבל יחסר לו טרף חקו למען שלא יגיע לו ביטול תורה מחוסר כל, וזה שאמר בהעלותך את הנרות, כשתרצה להעלות נשמות ישראל נר ה' נשמת אדם להדריכם בדרך התורה, צריך לכונן אל מול פני המנורה, דהיינו שולחן בצפון שהיא מול פני המנורה העומדת בדרום, שתשפיע להם שפע רב שאל יחסר להם כלום, ואזי יאירו שבעת הנרות, ששיגו אור התורה בתכלית השלימות, עכ"ה"ק. ואכן אהרן הכהן בהדלקת המנורה האיר לבני ישראל במאור התורה, ונרות המנורה רמז לתורה, ע"ד (משלי ו' כג) כי נר מצוה ותורה אור. וכן האיר בבתי בני ישראל להשפיע להם צרכי גשמיות שלא יהיה להם חשכות ח"ו, ונרות המנורה רומזים להשפעת הפרנסה שהוא אור, על דרך שאמרו חז"ל (ביצה לב:) כל המצפה לשולחן אחרים עולם חשך בערו, ואהרן הכהן ששורשו מדת החסד כדכתיב (דברים לג ח) תומיך ואוריך לאיש חסיד"ך, התנהג עצמו במדת הרחמים להשפיע לבני ישראל תחלה עניני גשמי, ואח"כ השפעה של עניני רוחני.

וזו שכתב רש"י ז"ל ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ואף שיש דרך אמיתי של המגיד מקאזניץ, וכן היה שיטת בית שמאי שתחלה יעסקו בתורה ואח"כ יושפע צרכי גשמי, עם כל זה בא להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, אלא השפיע רב טוב לבית ישראל, שיזכו בני ישראל להרחבת הדעת בכל עניני גשמי, ויהיה בבתי בני ישראל פרנסה בריח ובניקל בריאות השלימות ונחת וכל מחסורם בעניני גשמי, ואח"כ השפיע השפעה קדושה בעניני רוחניות שבני ישראל נתעלו בחכמת התורה.

וזו שאמר כמראה אשר הראה הוי"ה את משה, היינו כתבנית אשר הראה הקב"ה בהר במדת הרחמים, שהראה הקב"ה למשה רבינו בהר סיני כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, שכסדר הזה יושפע לבני ישראל תחלה צרכי גשמי, שיהיה לבני ישראל הרחבת הדעת וכל מילי דמיטב הנצרך בגשמיות, ואח"כ יושפע כל עניני רוחני שיוכלו בני ישראל לעסוק בתורה ומצות בהרחבת הדעת, כן עשה אהרן את המנורה, להשפיע לבני ישראל תחלה צרכי גשמי ואח"כ עניני רוחני.

השי"ת יעזור שיהיה לנו הזכיה לקיים תורה ומצות, והשי"ת ישפיע לבני ישראל כל צרכיהם הן בגשמיות והן ברוחניות, ונוכה לעסוק בתורה מתוך נחת ושמחה והרחבת הדעת, בשמחת הנפש בהתרוממות דקדושה ושמחת הלב, ונוכה להתרוממות קרן התורה וישראל והתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

